

Asia: VN/25733/2021

Luonnos Suomen digitaaliseksi kompassiksi

1. Kompassin tarkoitus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry kiittää maa- ja metsätalousvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Digitalisaatio ja datatalous ovat vahvoja muutosvoimia, joiden vaikutus ulottuu kaikkeen ja kaikkiin. Samalla ne haastavat perinteiset toimintatavat ja heikentävät toimijoita, jotka eivät pysy mukana kehityksessä, eivätkä ota käyttöön uusia toimintamalleja. Oikein hyödynnettyinä digitalisaatio ja datatalous mahdollistavat yhteiskunnalle, yrityksille ja kansalaisille monia hyötyä.

Digikompassin hyötyjen toteutuminen edellyttää, että visio, tavoitteet ja toimenpiteet ovat selkeästi määriteltäviä ja että edetään määrätietoisesti ja koordinoitusti kohti tavoitteita. Valtionhallinnolla on tässä omalta osaltaan tärkeä rooli. Samalla on huolehdittava, että kansalaiset, yritykset ja järjestöt ovat mukana kehityksessä ja että osallistumiselle luodaan tarvittavat mekanismit ja foorumit yhteisesti sekä eri hallinnonaloille. Digikompassin valmistelutyöpajojen osallistujamäärien perusteella asiaan on laajaa kiinnostusta.

“Suomessa on siirryttävä teknologiakeskeisestä ajattelutavasta kohti uusia globaalisti skaalautuvia asiakas- ja arvokeskeisesti teknologioita hyödyntäviä toiminta- ja liiketoimintamalleja” Hyvä, että tämä keskeinen asia on tunnustettu. Tärkeää on myös luoda mallit, miten datan tuottama arvonlisä jakaantuu reilulla tavalla datan jakamiseen osallistuneiden kesken. Tähän asiaan digikompassi ei näytä tuovan juurikaan ohjaavia ratkaisuja.

2. Haasteet ja mahdollisuudet

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Haasteet ja mahdollisuudet ovat tunnistettu kattavasti. Mahdollisuuksia nähdään hyötyihin, jotka liittyvät datan jakamiseen, datatalouden kasvuun, vihreään siirtymään ja tulevaisuuden luomiseen kansainvälisillä kentillä. Haasteet liittyvät muun muassa osaamiseen, osallisuuteen ja turvallisuuteen.

Datan jakamiselle pitää luoda yhtenäiset säännöt niin, että paitsi yksilön-, myös omaisuuden- ja elinkeinovapauden suojaa kunnioitetaan ja edelleen vahvistetaan. EU:n säädösaloitteiden määrittämät pelisäännöt on kansantajuistettava. Julkisten tahojen tarjoama tieto pitää olla aina viranomaisen vahvistamaa, jotta voidaan varmistaa tiedon oikeellisuus.

On kyseenalaista, että digitalisaatio nähdään kokonaisuudessaan vihreänä, ympäristölle pelkästään hyödyllisenä ja ilmastonmuutosta hillitsevänä asiana. Toki näin osittain onkin, mutta digikompassissa tulisi myös ottaa kantaa myös digitalisaation edellyttämien datakeskusten ja esim. mobiiliverkkojen suureen energiatarpeeseen, niiden energiatehokkuuden parantamiseen, hukkalämmön hyödyntämiseen ja energian tuottamiseen uusiutuvilla energialähteillä.

Digitaitojen pitäminen kansalaistaitoina on relevantti, mutta meillä on, ja tulee jatkossakin olemaan ihmisiä, jotka eivät pysty ainakaan täysimääräisesti käyttämään digitaalisia palveluita. Myös heille pitää taata peruspalelujen saatavuus. Jo tällä hetkellä esimerkiksi lääkäriajan varaaminen ihmiselle, jolla ei ole pankkitunnuksia tai mobiilivarmennetta, voi olla ylivoimaisen vaikeaa.

Yritysten kyberturvallisuuden tason todetaan olevan jo tällä hetkellä kokonaisuudessaan melko hyvä. Suurempien yritysten kohdalla pääsääntöisesti näin lieneekin, mutta pienten yritysten kohdalla vaihtelu on valtavan suurta. Kuitenkin pienet yritykset voivat mm. Huoltovarmuuden osalta olla aivan keskeisessä asemassa. Kyberturvallisuudessakin ketju on vain niin vahva kuin sen heikoin lenkki, yleensä ihminen. On tärkeää huolehtia ei vain suurimpien yritysten kyvykkyyksistä, vaan myös pien- ja mikroyritysten kyvystä huolehtia kyberturvallisuudesta.

Arvot ja periaatteet kohtaa voisi täydentää lisäämällä turvallisuuden: Luottamus ja turvallisuus. Turvallisuus luo osaltaan luottamusta ja digitalisaatioon liittyy isoja uusia turvallisuusuhkia: kyberhyökkäyksiä, disinformaatiovaikuttamista sekä monenlaista kyberrikollisuutta.

Jotta pysymme datatalouden kehityksessä ja liiketoiminen kasvussa mukana, on panostettava yrittäjyyden edellytyksiin niin taloudellisesti kuin koulutuksen sisältöjenkin osalta. Yrittäjyys on voitava kokea tasavertaisena mahdollisuutena palkkatyöhön nähden. Yrittäjyyteen liittyvät riskit on pidettävä kohtuullisina myös sosiaaliturvan osalta. Yritykset ovat keskeisessä asemassa innovaatioiden ja niiden kaupallistamisessa. Suomi pitää olla kaikkineen vakaa, ennustettava ja houkutteleva investointiympäristö. Yrityksen kasvaessa ja kansainvälistyessä on rahoitus ja osaava työvoima niin ikään keskeisessä asemassa.

3. Tavoitteet

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Tavoitteet ovat kunnianhimoisia ja korkealle asetettuja. Ne eivät synny ilman suunnitelmallista toimintaohjelmaa tai tiekarttaa. Tavoitteet edellyttävät myös eri toimijoiden saumatonta yhteistyötä. Koulutusta voi toisen asteen alkuun saakka kehittää yhtenä kokonaisuutena, mutta ammatillinen koulutus edellyttää koulutusalaakohtaisen digiosaamisvaatimusten huomioon ottamisen.

Opettajien digiosaamistaidot karttuvat sukupolven vaihtuessa, mutta opettajien yhteisölliseen oppimateriaalin tuottaminen digitaalisesti tulisi olla yksi konkreettisista tavoitteista. Tämä korostuu erityisesti jatkuvasti muuttuvassa yhteiskunnassa ja esimerkiksi luonnonvara-alalla, jossa ajantasaista oppimateriaalia on niukasti saatavilla.

TKI-tavoitteet ovat kunnianhimoisia ja ne edellyttävät rahallisia panostuksia tulevaisuudessakin. TKI-toimijoita tulisi huomioida korkeakoulujen lisäksi toisen asteen koulutus. Luonnonvara-ala on soveltava ala, jossa opetusmaatilat, -metsät ja puutarhat toimivat merkittävinä tutkimus ja kokeiluympäristöinä jo nyt. Näiden toimintaympäristöjen käytössä olisi merkittävä potentiaali vielä hyödynnettävänä esimerkiksi vihreän siirtymän testiympäristöinä.

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

Tavoite, että Suomessa on huippuluokan luotettavat ja suojatut infrastruktuurit on nähtävä keskeisenä edellytyksenä modernille ja kehittyvälle yhteiskunnalle sekä liiketoiminnan kasvulle. Toimiva ja huippunopea digi-infra koko maassa palvelee biotalousalan ja koko taloutemme kasvua. Digikompassissa on tuotu esille, että tällä hetkellä toimintavarmimmat ja nopeimmat kiinteät yhteydet toteutetaan valokuiduilla. Huolta aiheuttaa Suomen sijoittuminen DESI-vertailussa EU-maiden häntäpäähän maaseudun kiinteiden laajakaistayhteyksien osalta. Tavoite, että kaikilla suomalaisilla kotitalouksilla ja yrityksillä on mahdollisuus gigabitin yhteyteen vuonna 2030 on haasteellinen, mutta ehdottoman kannatettava.

Digi-infrastruktuuri kattaa paitsi fyysiset, viestintään ja tiedon käsittelyyn tarvittavat, jatkuvasti toimivat verkkoyhteydet, myös laitteet sekä lisäksi yhteensopiva ja avoimiin standardeihin perustuva datainfrastruktuuri ja käytänteet (data-avaruudet) keskeisillä toimialueilla. Digikompassissa näihin toimialoihin on luettu maatalous- ja ruuantuotanto. Olemme tyytyväisiä siihen, että ruoka-ala on huomioitu digikompassin toimenpiteissä ja myös Älymaatalous 2030-tiekartta on tunnistettu. Kannamme kuitenkin huolta siitä, onko kehitystyö riittävän koordinoitua ja miten asia on tarkoitus resursoida. Digikompassissa kehitystyön on todettu edellyttävän merkittäviä investointeja sekä Suomen että EU:n mittakaavassa. Tarvittavien investointien suuruusluokka tarkentunee myöhemmin, mutta toisi lisää konkretiaa tavoitteiden arviointiin.

Kyberturvallisuuden on tunnistettu kytkeytyvän tiiviisti yhteiskunnan kriittisiin palveluihin, joista pieni osa on mainittu. Laajempi tarkastelu voisi tulla kansallisen huoltovarmuuden tai EU:ssa määriteltyjen data-avaruuksien kautta. Tavoite sisällyttää kyberturvallisuus sisäänrakennettuna kaikessa toiminnassa ja järjestelmissä, joihin kohdistuu uhkatekijöitä, on kannatettava.

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

Tavoitteet ovat sinänsä hyvät. Datatalous ja datapohjaisen arvonluonnin yritysten liiketoiminnassa soisi olevan kasvanut keskeisiä kilpailijamaita tai verrokkimaita ripeämmin.

Pidämme hyvänä, että kompassissa on tunnistettu myös pienten yritysten digiloikan tukemisen tärkeys sekä yritysten mahdollisuuksia kytkeytyä eurooppalaisiin datainfrastruktuureihin.

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

Tavoitteet ovat yleisellä tasolla kannatettavia. Helppokäyttöiset ihmiskeskeiset julkiset palvelut ovat tärkeä osa julkisia palveluita. Myös pyrkimys siihen, että yritykset ja yksilöt voisivat toimittaa tiedot vain kertaalleen viranomaisille edistäisi tietoyhteiskuntaan siirtymistä. Osaltaan tätä tavoitetta edistää myös yhteentoimivat julkiset palvelut, johon myös yritykset voivat kytkeytyä tietoturvallisesti ja luottamusratkaisuja hyödyntäen.

4. Avaintulokset

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Avaintulokset osaamisen osa-alueen osalta ovat kattavia ja tarkoituksenmukaisia. On tärkeää, että digikompassista tiedotetaan ja siihen osallistetaan laajasti eri toimijoita, jotta digikompassin tavoitteet voidaan saavuttaa.

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

Avaintulokset datatalouden, kyberturvallisuuden ja digitaalisen infrastruktuurin osalta ovat kattavia ja tarkoituksenmukaisia.

Digitaalisen infrastruktuurin osalta pidämme erityisen tärkeinä avaintuloksia, että Suomen sijoitus DESI-vertailussa on parantunut siirtoyhteyksien osalta ja että kaikilla suomalaisilla kotitalouksilla ja yrityksillä on mahdollisuus gigabitin tietoliikenneyhteyteen ja että 5G verkko kattaa koko väestön vuonna 2030. Avaintavoitteeseen nähden toimenpiteenä mainittu laajakaistan saatavuuden mahdollistaminen RRF-rahoituksella 25 000 uudelle tilaajalle kesäkuuhun 2026 mennessä alueilla, joilla ei ole markkinaehtoista tarjontaa, on varsin vaatimaton eikä ota kantaa, miten tavoite saavutetaan vuoteen 2030 mennessä.

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

Sekä digiteknologiat, että PK-yritysten digikyvykyys tavoitteiden alla on avaintavoitteena ICT-investointien kasvu. Se ei välttämättä ole järkevää, jos sitä mitataan pelkästään euromääräisenä. Eikö ICT –laitteiden ja ohjelmistojen osalta uskota kilpailun tuovan hintoja alas? Jos mitataan vain eromääräistä kasvua, pitäisi ottaa huomioon investoinneista saatava hyöty, kuten tuottavuuden kasvu tai uusien liiketoimintojen tuotto.

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

-

5. Mittarit

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

-

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

-

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

-

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

-

6. Tuloksellisuuden seuranta ja yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

7. Muut huomiot digikompassiluonnoksesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Lasseikki Markus

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y.